

Техничкото и ликовното обликување на списанието е солидно направено, а статиите и расправите имаат резимеа на француски јазик. Недостига список на соработниците.

Списанието „Македонски архивист“ има значење за развитокот на архивистиката во Македонија. Преку него ќе се поттикнуваат ис-

тражувањата на одделни архиви и поединци и ќе се насочуваат работите во архивските и документарните служби. Да се надеваме дека списанието ќе ги обедини сите архивски служби и ќе ја достигне својата цел.

J. A.

СЛАВЈАНСКИИ И БАЛКАНСКИИ ФОЛКЛОРИ, Зборник на историски и фолклористички студии (Москва — 1971)

Пред извесно време во издание на Институтот за славистика и Балканистика при Академијата на науките на СССР во Москва излезе од печат еден мошне значаен зборник на историски и фолклористички студии, посветен на словенскиот и балканскиот фолклор. Зборникот *Славјански фолклор* содржи девет студии од најпознатите современи советски историчари на фолклорот, како и краток увод од редакцискиот колегиум. На вкупно 250 страници се разгледани низа актуелни и суштествени појави од досегашниот развој на словенскиот и балканскиот фолклор.

Како што се истакнува во уводот од редакцискиот колегиум, оваа публикација е првата која специјално е посветена на словенскиот и балканскиот фолклор, со цел да се разработат општите и специфичните проблеми во словенскиот односно балканскиот фолклорен ареал. Имено, еволуциониот сооднос на фолклорните творби на словенските и балканските народи овозможува да се проследи и открие нивната историја, изворите, развојните етапи и степенот на самостојната обработка кај секој од овие народи.

Меѓу најзначајните прилози во овој зборник спаѓа уводната статија од Е. П. Наумов „Јужнословенскиот епос и проблемите на српскиот средновековие“ (стр. 5—52). Во оваа своја студија за јужнословенскиот епос авторот го разработува многу важниот проблем за историската условеност и основаност на епската народна поезија кај Јужните Словени, посебно задржувајќи се на најзначајниот нејзин дел — српското јуначко народно поетско творештво. Со милуциозна аналитичност во сво-

јот научен пристап Е. П. Наумов предочува такви заклучоци, всушност, вонредно суштествени откритија, на релацијата историја — епска поезија, што неговите укажувања на историско-реалната условеност на многу ликови во јужнословенската народна поезија претставуваат податоци преку кои во идните третмани на овој јазелен фолклористички проблем не треба да се одмине. Научните сознанија и заклучоци на авторот се вонредно драгоцени постигања на науката за фолклорот денес и, се чини, тие можеа да дојдат само од перото на талентиран советски научник, со оглед на фактот што во современите фолклористички истражувања и проучувања ширум светот советските иницијативи и резултати се водечки, најзабележливи.

Откако во почетокот на својата статија истакнува дека нејзин предмет ќе бидат проблемите на историчноста на јужнословенската епска народна поезија, врските на епосот со историското минато на балканските Словени, изјаснувањето на историската основа на содржината на епските песни и достоинството на одразот на реалните настани и личности во епската традиција на народот, Е. П. Наумов констатира дека овие проблеми постојано се осветлувани од проучувањата на многумина учени — историчари, фолклористи, книжевни историчари, при што како основен материјал служеле српскиот и бугарскиот епос. Во продолжение на својот научен труд авторот прави краток преглед на историјатот на проучувањата на епската поезија кај јужнословенските народи. По овие уводни и неопходни укажувања, кои на авторот

му служат како целесообразна експозиција на пристапот кон основниот дел од неговите научни заклучоци и податоци, Е. П. Наумов ја започнува својата уверлива анализа на проблемите што ги проучува, пред се на проблемот за историската основаност на низа од најпознатите примероци на српската епска, претежно јуначка народна поезија. Со таквата стручна анализа на конкретниот материјал од епската поезија кај овој народ, авторот успешно обеснажува повеќе досегашни констатации и тврдења дека епската народна поезија кај Јужните Словени содржи малу историчност, за сметка на множество анахронизми, поетски измислици и митолошки напластувања. Со повеќе примери тој открива елементи на историјата во содржината, а посебно во ликовите на најпознатите примероци на српската народна епска поезија, и онаму каде што според досегашните согледувања на науката за фолклорот не постоела историска основа на сюжетот односно каде што се сметаше дека преодминираат митолошки остатоци и елементи на творечката фантазија, па дури и свесно изменување, трансформирање на историскиот податок. Со впечатлива методичност и аргументираност Е. П. Наумов прави вистински откритија на значајни елементи на историската подлога на тие епски народни песни, па некои од мошне популарните песни за најпознатите или сосема малу познатите јунаци да добиваат со неговите образложувања и објаснувања солидна, речиси целосна историска основаност. Таков е случајот на пример, само заради илустрација ќе приведеме некои од нив, со песните за Момчиал војвода, Волкашин, цар Лазар, Рељо, Леко-капитан, цар Душан, Угљеша, Југ Богдан, Богдан Лутица, Гојко и, се разбира, најмногу за Марко Крале.

Она што е посебно значајно за историјата на македонското народно поетско творештво тоа е дека овој важен научен труд, всушност, опфаќа многу прашања од доменот на македонската национална историја, односно од областа на македонската фолклористика, бидејќи — поради познатите историски околности во минатото — македонскиот народ долго време се наоѓаше во составот на српската средновековна држава, па разгледувањето на српската средновековна историја и на

народната поезија што се однесува на тој историски период едновременно значи и паралелно разгледувања на прашања и моменти од историјата и поезијата на македонскиот народ. Многу често Е. П. Наумов ги споменува македонските територии, владетелите што раководеле со нив и, се разбира, опеаните личности во народните епски песни, кои се толку обилно застапени во нив. Затоа, научните откритија на Е. П. Наумов во однос на историската условеност на некои од најпознатите епски песни кај Јужните Словени во добар дел се значајни научни сознанија за македонската народна епска, претежно јуначката поезија и како такви претставуваат неocenлив научен придонес кон расветлувањето на потеклото на македонската народна поезија.

До вакви драгоцени предочувања и укажувања по прашањето што го третира Е. П. Наумов можел да дојде само со својата навистина богата ерудиција од областа на историските науки, посебно на оние што се однесуваат на балканските односно јужнословенските народи, како и со евидентната упатеност во тајните на фолклористичката наука воопшто. Навистина импонира големата верзираност на авторот во постоечката научна литература по овие проблеми и тоа не само во онаа од постар датум, туку и во најновите југословенски и македонски библиографски единици. Така, тој — покрај со обемната и доволно позната широм светот научна литература за српскохрватската народна епска поезија — се служи и со трудовите на некои од нашите, македонските научни работници (Ј. Лапе, К. Балабанов), односно литература што се однесува на македонската историја и фолклор.

Со научните резултати што ги соопштува, со начинот на кој тие резултати (нови сознанија, податоци и толкувања) се вообличени, предочени, и со евидентната готовност и способност за зафаќање научна проблематика што спаѓа меѓу најсложените и речиси секогаш актуелните — трудот на Е. П. Наумов претставува еден исклучително важен, забележлив научен придонес кон суштинското расветлување на прашањето што го третира.

Од другите трудови во овој зборник вниманието го привлекуваат и двете статии на *Ј. И. Смирнов* — „Слични ојиси во словенските ејски

Песни и нивнојто значење” (стр. 95—123) и „За значењето на словенскиот фолклор за изучувањето на балканската ејска ојштиност” (стр. 171—181), како и трудот на А. М. Жијулев „Сличност на словенскиите пословици” (стр. 236—251), пред се поради компаративистичката проблематика што ја опфаќаат, обработуваат. За жал, во својот прв труд за сличните описи во словенските епски песни авторот Ј. И. Смирнов, земајќи илустративен материјал од руските и бугарските зборници со народни песни, за таков (бугарски) го смета и Зборникот на браќата Миладиновци, од кој користи мошне богат материјал!

Ваквиот третман на македонските народни умотворби е уште поевиден-тен во трудот на С. Н. Конјрајјева — „За музичките паралели во песните на Јужна Русија и Југозајадна Бујарија”

(стр. 158—170), во кој како спореден материјал и служи една македонска песна од Гостивар „Кое цвеќе е најрано” (стр. 159), која авторката како примерок ја пренесува од трудот на бугарскиот музиколог Н. Кауфман „Die Mehrstimmigkeit in Liedfolklor der Balkanvölker”, „Beiträge zur Musikwissenschaft”, Берлин, 1967.

Несомнено, интерес предизвикува и трудот на познатиот советски фолклорист С. Н. Азбелев — „Мотиви на убистиво на нејријателскиот цар во билиниите и во косовските песни” (стр. 53—74), во кој компаративната постапка е исто така обилно застапена, со многубројни примери и од српскохрватската фолклористичка литература и која открива вонредна упатеност на авторот во проблематиката што ја зела за предмет на својата стручна обработка.

Т. С.

Академик Кирил Патријарх Български — „БЪЛГАРСКОТО НАСЕЛЕНИЕ В МАКЕДОНИЈА В БОРБАТА ЗА СЪЗДАВАЊЕ НА ЕГЗАРХИЈАТА“, София, 1971

Во издание на „Синодално издательство“ од Софија во текот на 1971 година под горниот наслов излезе од печат книгата на скоро починатиот бугарски патријарх Кирил.¹⁾

Делото е поделено на шест глави, со повеќе подглави. Книгата е губликувана без увод или предговор, без регистар на непознати имиња, без заклучок, така неопходни за едно дело кое претендира кон беродостоен научен третман. Од многубројните подножни напомени најголем дел се земени од бугарските историчари и публицисти, првенствено од самиот автор на дело-

то, додека само во една фуснота авторот го упатува читателот на еден современ македонски историчар. Тоа, пак, од друга страна, значи дека делото е пишувано исклучиво врз бугарска документација и публицистика или од македонски публицисти и културни дејци, современици на настаните кои пишувале на бугарски јазик, кои биле голем дел заведени од бугарската пропаганда или национално сè уште не декларирани, во времето кога се воделе жестоки антипатријаршишки борби за еманципација на македонската црква од грчката Цари-

¹⁾ Патријархот Кирил (1901—1972). Роден во Софија на 3. I. 1901 година. Во 1938 година избран за пловдиски митрополит а на 10 мај 1953 година за бугарски патријарх и софиски митрополит. Тој е прв бугарски патријарх по основањето на Егзархијата, заради тоа што неговото произведување во чин патријарх на бугарската црква се совпаѓа со подигнувањето на Бугарската егзархија во степен — патријаршија, на 10. мај 1953 година. (Кратка българска енциклопедија, том 3, София, 1966, с. 34).